

Військова медицина на відстані століть

Спогади українського лікаря у перші місяці Першої світової війни
Фото з інтернету

З історії відомо, що до Кримської війни 1853–1856 рр., військових лікарів було вкрай мало. Проте, у війнах кінця XIX ст. військові лікарі брали в них активну участь, повертаючи до лав велику кількість поранених та хворих воїнів. В Україні військових лікарів готували у військово-медичній академії, навчали при Київському шпиталі та у медико-хірургічній школі в Єлисаветграді (Кропивницький). По науковим працям медиків того часу, які знаходяться в Науковій бібліотеці ВНМУ, можна простежити всю історію теорії і практики надання допомоги військовим. Історія зберегла нам багато відомих імен і цікавих тем.

До Вашій уваги огляд дисертацій на ступінь доктора медицини та монографій, які містять багато історичної інформації про роботу військових лікарів

Підготувала Мазур О. П., головна бібліотекарка Наукової бібліотеки ім. Гордія Палія
Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова

Вчені медики у ХІХ ст. сприймали військову медицину через становлення і розвиток воєнно-польової хірургії, гігієни та організації евакуації поранених.

Медицину ХІХ ст. захопив справжній шквал відкриттів. Було доведено мікробну природу інфекцій, запроваджено антисептику, наркоз, рентгенодіагностику. М. І. Пирогов запровадив топографічну анатомію, І. І. Мечников зробив фундаментальні дослідження в галузі імунології і мікробіології. Декілька дисертацій того періоду наочно характеризують проблеми, які тоді турбували і лікарів, і пацієнтів.

Воскресенський В. І., військовий лікар, вчився в гігієнічній лабораторії Миколаївського військового шпиталю і в 1889 р. захистив дисертацію «Сучасні способи визначення сивушної олії у горілці та кількісний вміст цієї приміси складової».

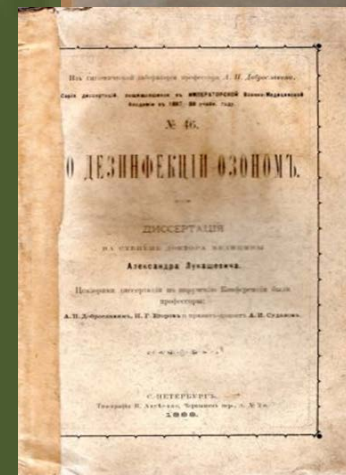

Яницький Ф. Ф., уроженець Подільської губернії, випускник Київського університету Св. Володимира, військовий хірург та санітарний лікар, народився 1852 р.

В 1894-му підтвердив звання доктора медицини захистом дисертації «Матеріали для дослідження доброякісності житнього борошна за способом визначення розчинних азотистих речовин, що в ній містяться».

Нечаев М. В., доктор медицини, розпочинав навчання у Харківському університеті, працював лікарем Варшавської військової в'язниці. У ВМА в 1890 р. захистив дисертацію «Матеріали до питання про вплив солоних ванн (35°Ц.) на азотистий обмін та засвоєння азотистих речовин їжі у здорових людей».

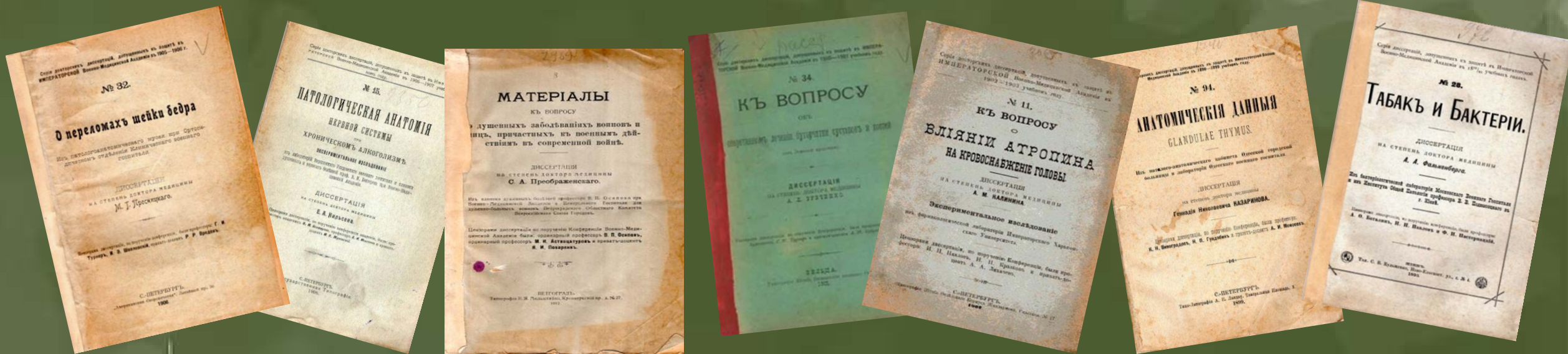

На фото дисертація Лукашевича О. І. «Про дезінфекцію озоном». Майбутній доктор медицини навчався у Чернігівській класичній гімназії, випускник Київського університету Св. Володимира, лікар, був відряджений до Київського військового госпіталю.

Старі дисертації як першоджерело еволюції медичної думки

Клінічні спостереження, експериментальні методики та зміни у підходах до лікування зафіксовано в наступних наукових працях військових лікарів

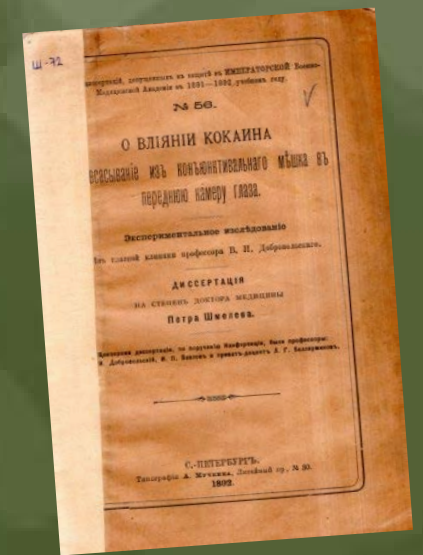
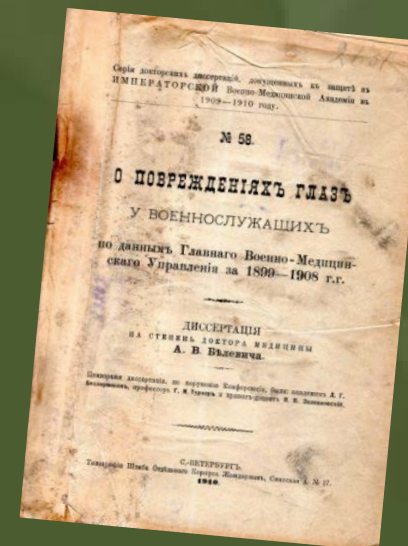
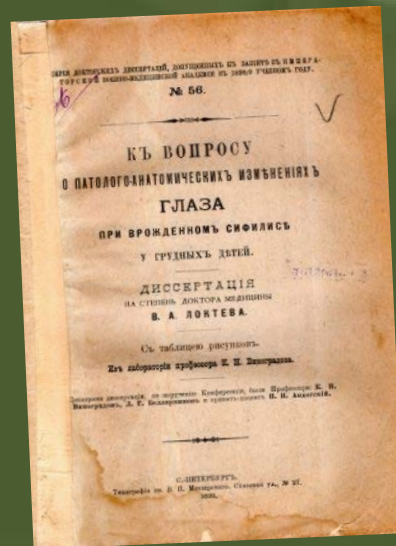
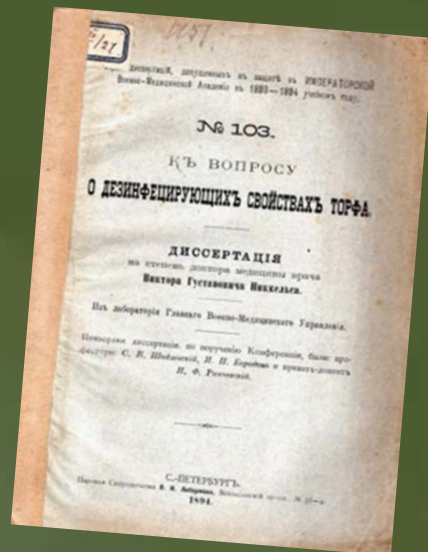
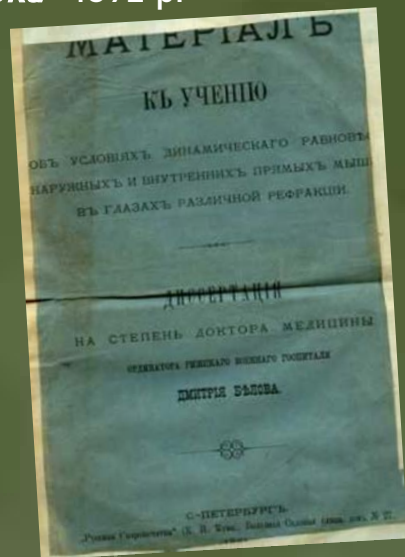
- «Про переломи шийки стегна» Пресницького М. Г. (1906),
  - «Патологічна анатомія нервової системи при хронічному алкоголізмі» Нільсена Е. А. (1906),
  - «Матеріали до питання про душевні захворювання воїнів та осіб, причетних до військових дій у сучасній війні» Преображенського С. А. (1917),
  - «До питання про оперативне лікування бугорчатки суглобів і кісток» Зубченко А. С. (1901),
  - «До питання про вплив атропіну на кровопостачання голови» Калініна А. М., надштатного ординатора Харківського військового шпиталю, (1902),
  - «Анатомічні дані GLANDULAE THYMUS» Казарінова Г. Н., з патологоанатомічного кабінету Одеської міської лікарні та лабораторії Одеського військового госпіталю (1899),
  - «Табак і бактерії» Фалькенберга А. О., ординатора Київського військового шпиталю (1893).
- Є ще багато інших дисертацій, з якими можна ознайомитись в бібліотеці.

Історія офтальмології скрізь призму старих дисертацій

Добірка праць з офтальмології документує еволюцію вивчення анатомії та методів лікування захворювань очей

- Проблеми висвітлено в праці «ординатора рижскаго военного госпиталя *Д. Бѣлова*» «*Матеріал до вчення про умови динамічної рівноваги зовнішніх і внутрішніх прямих м'язів в очах різної рефракції*» (1881).
- *Ніккельс В. Г.*, випускник Медико-хірургічної академії, військовий лікар, розпочинав службу як молодший ординатор очного відділення Київського військового госпіталю. Захист його дисертації «*До питання про дезінфекційні властивості торфу*» відбувся 1894 р.
- *Локтев В. А.*, офтальмолог, служив у Київському військовому госпіталі, потім у Житомирському місцевому лазареті. Його дисертація «*До питання про патологоанатомічні зміни ока при вродженому сифілісі у грудних дітей*» захищена 1899 р.
- «*Про ушкодження очей у військовослужбовців за даними Головного ВМУ за 1899-1908 р.р.*» написав *Бєлевич А. В.*, випускник Харківського університета.
- *Шмельов П. В.*, офтальмолог, випускник ВМА, середню освіту здобув у Житомирській класичній гімназії, служив в Одеському військовому госпіталі, працював начмедом Ново-Одеської очної санітарної станції та лікарем 13-ї кінно-артилерійської батареї. Результати клінічно-експериментального дослідження він виклав у дисертації «*Про вплив кокаїну на всмоктування з кон'юнктивального мішка в передню камеру ока*» 1892 р.

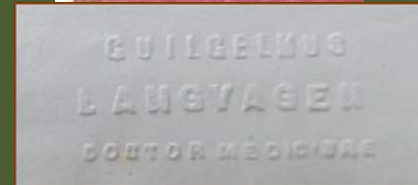
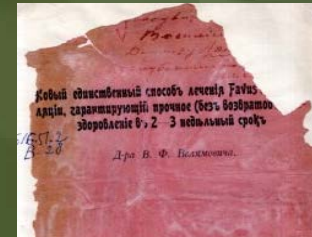
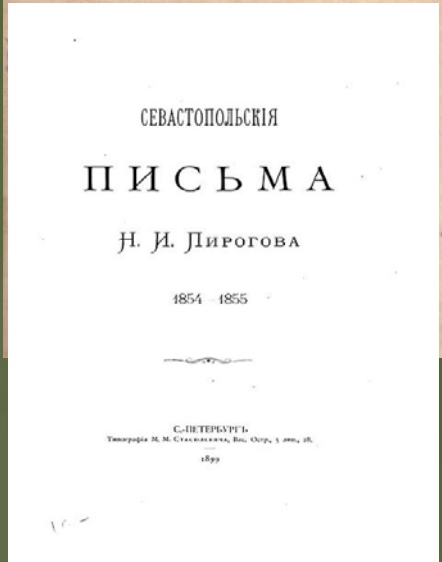
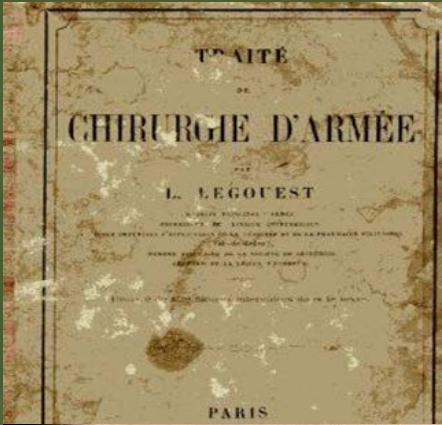
Історія військової медицини в працях видатних медиків

Фундаментальна праця «Трактат з військової хірургії» Леона Легеста, французького військового хірурга вперше була опублікована в Парижі в 1863 р. Це керівництво узагальнило багатий особистий досвід Легеста у польовій медицині під час військових кампаній в Африці, Італії, Кримській війні та стало одним з найавторитетніших класичних підручників з військової хірургії.

Учасником Кримської війни 1853-1856 рр. був Микола Іванович Пирогов. Усі свої спостереження, медичні інновації та критику військової системи вчений детально описав у звітах та «Севастопільських листах» створивши «Начала загальної військово-польової хірургії».

Праця стала класикою військової медицини.

Лангваген Василь Васильович (Вільгельм Вільгельмович), доктор медицини, бригадний лікар, служив у м. Кам'янець-Подільському в 12-му армійському корпусі. В 1904 р. був обраний головою Вінницького медичного товариства. До нашого часу в бібліотеці збереглися книги з рельєфними власницькими штампами «Василій Васильевичъ Лангвагенъ» і «GUILGELMUS LANGVAGEN doctor medicinas». Видно на форзаці книги «Руководство къ практической гигиѣнѣ, составленное преимущественно для употребленія въ военно-медицинской службѣ» Ф. Цитовича (1869) та на титулі брошури «Новый единственный способъ леченія Favus без эпиляции, гарантирующий прочное (без возвратовъ) выздоровленіе въ 2-3 недельный срокъ» В. Ф. Велямовича (Харків, 1903).

Військова медицина є не лише академічною наукою, а й найважливішим сучасним інструментом для збереження боєздатності армії та життів військовослужбовців. Вивчаючи її історію, маємо можливість стверджувати, що саме професійний статус і жертвна праця військових лікарів обґрунтовує ефективність медичної служби.